

LIEFDEVOL IN DE KIN

Zedenzaken, nare verhalen; ze hebben gezorgd voor een toenemend taboe op liefdevolle aanrakingen in de kinderopvang. Vooral op aanraking door mannelijke pm'ers, terwijl het juist zo belangrijk is dat een kind ook van hen een knuffel krijgt. Dat vindt pedagoog Simone Mark: 'Anders krijgen kinderen een vertekend beeld: bij mannen voelen ze afstand, terwijl vrouwen wél toegankelijk zijn.' Wat kan er nu wel en niet?

TEKST **RHIJJA JANSEN** FOTO **WILBERT VAN WOENSEL**

Hij vroeg het zich steeds af als hij een kind knuffelde: kan dit wel? Natuurlijk had pm'er Jeffrey Swerissen een goede reden: het kind had zich bezeerd, of iets goed gedaan. Maar stel je voor dat ouders er iets achter zouden zoeken? Jeffrey's alertheid was een van de gevolgen van de Amsterdamse zedenzaak die eind 2010 naar buiten kwam. Het was een paar maanden nadat Jeffrey begon als pm'er op een kinderdagverblijf, naast zijn PABO-studie. Toen de gruweldaden van Robert M. bekend waren geworden, werd ook Jeffrey door een aan-

tal ouders argwanend bekeken. **'Ze wilden hun kinderen niet meer brengen als ik dienst had, omdat ze me niet vertrouwden. Dat raakte me enorm.** Sindsdien lette ik extra op dat er absoluut geen verdenking kon zijn: als een kind bij het buitenspe-len in zijn broek plaste, liet ik een vrouwelijke collega ermee naar het toilet gaan. En ik dacht bij elke knuffel die ik een kind gaf: kan dit wel?' Al voelde hij zich gesteund door zijn collega's en leidinggevende, toch besloot Jeffrey eerder te stoppen met het werk dan hij eerder had gepland.

SPELREGELS BIJ HET LIEFDEVOL AANRAKEN VAN EEN KIND

- Doe de liefdevolle aanraking omdat het kind zich er beter door zal voelen, niet om je eigen honger naar knuffelen te stillen.
- Doe het altijd met respect voor het kind, dus niet om het kind te corrigeren.
- Zorg ervoor dat het kind de aanraking ziet aankomen. Dus sla niet opeens van achteren je armen eromheen.
- Zorg ervoor dat je oogcontact hebt voor en tijdens de aanraking. Zo kan het kind zien dat het geen achteloze aanraking is, maar liefdevol bedoeld, én kun je nagaan of de aanraking gewaardeerd wordt of niet. Het aanraken van ledematen, hoofd en rug is oké (zolang je bovenstaande regels ook in acht neemt), blijf uit de buurt van de romp, en vooral van de onderbroek.

AANRAKEN DEROPVANG

Mannen haken af

Jeffrey is niet de enige: tientallen mannen stopten door de Amsterdamse zedenzaak met werken als pm'er. 'Ontzettend jammer', vindt pedagoog Simone Mark, adviseur en trainer voor onder andere het NIVOZ (Nederlands Instituut voor Onderwijs- en Opvoedingszaken). En reden genoeg om het boek *Pedagogisch contact: verbondenheid door aanraken* te schrijven. **'Het taboe op het liefdevol aanraken van kinderen in de pedagogiek moet eraf.** Ik hoop dat mijn boek hier een steentje aan bijdraagt en het gesprek op gang brengt.' Want liefdevol aanraken is een levensbehoefte van het kind, bewijzen talloze onderzoeken waarvan Simone er een paar noemt in haar boek. 'Er is bijvoorbeeld onderzoek gedaan door Harlow met babyaapjes: zou het aapje kiezen voor de nepmoederaap die hem eten gaf, of de nepmoederaap die warm en zacht was? Het aapje verkoos de warmte boven het voedsel.'

Gevoelens van angst

Liefdevolle aanrakingen zijn bijvoorbeeld een aai over de bol, een klopje op de schouder, of het kort vastpakken van de boven-

arm. Als je dit regelmatig en oprecht doet, levert dit volgens Simone Mark enorme voordelen op. **'Er is biologisch en neurologisch aangetoond dat een kind zich beter ontwikkelt als het regelmatig liefdevol aangeraakt wordt.** Er ontstaan meer verbindingen in de hersenen, en het knuffelhormoon oxytocine wordt aangemaakt. Dit zorgt voor een ontspannen en gelukkiger gevoel. Kinderen zullen zich beter kunnen ontspannen, gaan lekkerder in hun vel zitten en kunnen zich beter concentreren. En het is goed voor de band tussen de pm'er en het kind: het kind hecht zich meer aan jou, waardoor het zich veilig en bevestigd voelt om te zijn wie hij of zij is.' Wanneer een kind te weinig liefdevol aangeraakt wordt, kan dit de ontwikkeling belemmeren en gevoelens van angst veroorzaken.

Manieren van aanraken

Je kunt een kind op verschillende manieren aanraken. Neuzen afvegen, luiers verschonen of een vieze toet schoonvegen zijn instrumentele aanrakingen. Oftewel: een aanraking als manier om een doel te bereiken. Simone richt zich in haar boek specifiek op liefdevolle aanrakingen, omdat dat de aanrakingen zijn die zo »

belangrijk zijn voor kinderen. Simone: 'Een liefdevolle aanraking geef je als je een kind wilt troosten, bemoedigen of bevestigen in wie hij of zij is.' Bijvoorbeeld als hij een mooie tekening heeft gemaakt, zelfstandig heeft aangegeven dat hij moet plassen, of zijn favoriete speelgoed uitleent aan een ander kind.'

Wanneer je twijfelt of een aanraking wel of niet gepast is, zijn er zaken waaraan je dit kunt toetsen. 'Om te beginnen raak je een kind aan vanuit de goede relatie die jullie hebben opgebouwd. Als je een kind niet goed kent, en andersom, kun je het beter niet direct op je schoot trekken om te knuffelen,' legt Simone uit. 'Daarnaast moet je kijken naar het pedagogische doel van de aanraking: is dit ten behoeve van het kind? Of doe je het omdat je zélf zo'n knuffelkont ben?' Een andere valkuil is dat je het niet respectvol doet. Simone: 'Wanneer je bijvoorbeeld uit onmacht twee ruziënde kinderen ruw uit elkaar trekt. Dat is ook niet bevorderlijk voor jullie relatie. Raak een kind dus niet aan vanuit een gevoel van macht of onmacht.'

Vraagtekens bij zoen

Misschien kun je van jezelf weten dat je goede redenen hebt om een kind liefdevol aan te raken, maar sinds het vierogenprincipe kunnen ook collega's alles zien wat je doet, en andersom. Hoe maak je aan je collega duidelijk dat je die dikke knuffel met een goede reden gaf? En wat moet je doen als je zelf vraagtekens zet bij een goedbedoelde zoen van een collega op de wang van het kind? Simone vindt dat je hierover regelmatig met elkaar in dialoog moet gaan: **'Als je het gevoel hebt dat je collega je met argusogen bekijkt wanneer je een kind knuffelt, maak dit dan bespreekbaar.** Zeg bijvoorbeeld: "Dit kind was gevallen, daarom nam ik het op schoot om te knuffelen, hoe denk je daarover?" Je kunt het vierogenprincipe als obstakel ervaren, omdat je je dan misschien gecontroleerd voelt, maar ik denk juist dat het heel leerzaam en fijn kan zijn om te evalueren en elkaar een spiegel voor te houden. Zo kun je nog beter in je werk worden en elkaar ondersteunen waar nodig.' Het is volgens Simone ook heel belangrijk om hierbij aan stevige zelfreflectie te doen. 'Je hebt mis-

schien een onbehagelijk gevoel als je je mannelijke collega een kind een zoen op de wang ziet geven, maar wordt dit gevoel veroorzaakt omdat je oprecht denkt dat die zoen ongepast is, of omdat je zo beïnvloed bent door alles wat er geschreven is over recente zedenzaken? Kijk ook hier naar het pedagogische doel

'Ik zeg niet tegen een huilend kind: ga maar naar iemand anders om je te laten troosten'

van de zoen en hoe het kind erop reageert. Blijf je er een vervelend gevoel over hebben, maak het dan bespreekbaar. Zeg bijvoorbeeld: "Ik zag dat je dat kind bij je op schoot trok, waarom deed je dat eigenlijk?" Waak ervoor dat je in een oordeel schiet.'

Signaal van verwaarlozing

Het ene kind is knuffeliger dan het andere, maar elk kind heeft behoefte aan contact en intimiteit. Daarom is het belangrijk om alert te zijn op kinderen die altijd afwerend zijn als je hen liefdevol aanraakt. 'Als een kind geen liefdevolle aanrakingen wil, of een afkeer heeft van intimiteit of nabijheid, kan dit komen doordat het van huis uit niet gewend is om liefdevol aangeraakt te worden. Maar het kan ook een signaal van verwaarlozing of mishandeling zijn,' legt Simone uit. 'Andersom geldt dit ook, dus wanneer een kind heel erg aanhankelijk en knuffelig is. Als een kind wordt misbruikt, heeft het niet geleerd om een grens aan te geven, of die van een ander aan te voelen of te respecteren.' Als een kind niet aangeraakt wil worden, betekent dat niet automatisch dat je het maar moet laten. 'Natuurlijk moet je nooit forceren, maar je kunt wel voorzichtig kijken wat er mogelijk is. Kijk of je het kind hier op een speelse manier ontspannen in kunt krijgen, door bijvoorbeeld kinderen elkaar op de rug te laten tekenen.' **Simone benadrukt dat het van essentieel belang is dat ook mannelijke pm'ers de kinderen liefdevol aanraken.** 'Anders krijgen de kinderen een vertekend beeld: bij mannen voelen ze afstand, terwijl vrouwen wél toegankelijk zijn. Hierdoor kunnen kinderen het idee krijgen dat een aanraking van een man niet goed is, of kan er een spanning rondom intimiteit met mannen komen. Jeffrey Swerissen is het hier helemaal mee eens, en daarom heeft hij na de Amsterdamse zedenzaak geen knuffel minder uitgedeeld als pm'er. Inmiddels is hij leerkracht op een basisschool, waar hij wederom de enige man is. 'Een mooie positie; iedereen wil graag een meester, want er is er maar eentje. Maar ook een heel kwetsbare positie.' Ondanks dat hij alert blijft, zal hij een kind nooit minder vaak liefdevol aanraken. 'Want het hoort gewoon bij je vak. Als een kind huilend aan mijn bureau staat, kan ik niet zeggen: ga maar naar iemand anders om je te laten troosten.' <

WINNEN!

Kinderopvang mag drie exemplaren van het nieuwe boek van Simone Mark verloten onder lezers. Wil je kans maken op *Pedagogisch contact: verbondenheid door aanraken?* Stuur dan een mail naar info@kinderopvangtotaal.nl.

